

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BRITSKO-ŠPANĚLSKÝ SPOR O GIBRALTAR

Vedoucí práce: PhDr. Josef Prokop, Ph.D.

Autor práce: Alena Kohútová

Studijní obor: Španělský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: Třetí

2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47 zákona č.111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva odevzdaného textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným stanovením zákona 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází Kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 30. dubna 2014

.....

Alena Kohútová

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Pavlu Markovi, Ph.D. a PhDr. Josefu Prokopovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady, které mi poskytovali při psaní této práce.

Anotace

Bakalářská práce pojednává o již přes tři sta let trvajícím britsko-španělském sporu o Gibraltar. Práce je rozdělena do čtyř hlavních celků, přičemž první z nich přinese obecné informace o geografii, demografii a hospodářství Gibraltarů, druhá část bude pojednávat o vývoji britského panství na území Gibraltarů od doby uzavření Utrechtského míru roku 1713. Třetí část se bude zabývat dosavadními španělskými pokusy o dobytí svého ztracené území a část poslední bude o aktuálních britsko-španělských sporech, a také o Gibraltarů jako součásti Evropské unie.

Práce bude začínat úvodem a zakončena závěrem, doplněným o resumé ve španělštině.

Annotation

This Bachelor's work is about a long lasting dispute between two countries The Great Britain and Spain. This work is divided into four main parts. The first one brings general information about geography, population and economic situation in Gibraltar. The second one acquaints us with an evolution of the British sovereignty in this territory from the conclusion of the Treaty of Utrecht in 1713. The third part of the work engages in all Spanish attempts to get back the lost Gibraltar. The last part of the work informs about recent events in Gibraltar as for british-spanish relations and also about the relation among Gibraltar as the part of the European Union.

The Bachelor work starts with an introduction and ends with a conclusion completed with a summary in a Spanish language.

Obsah

Úvod.....	8
Struktura práce.....	8
Zdroje.....	8
Cíl práce	9
1. Geografie, demografie a hospodářství Gibraltaru	10
1.1. Gibraltar z hlediska geografie	10
1.2. Demografie Gibraltaru	11
1.3. Hospodářství Gibraltaru	12
2. Vývoj britského panství na území Gibraltaru od doby Utrechtského míru	13
2.1. Situace na Gibraltaru do roku 1704.....	13
2.2. Válka o Gibraltar roku 1704-1705 a následující dění do uzavření Utrechtského míru aneb jak se Britové dostali k evropské državě jménem Gibraltar	15
2.3. Vývoj britského panství po roce 1704 resp. 1705	16
2.3.1. Vývoj obyvatelstva v 18. století	16
2.3.2. Ekonomika Gibraltaru v letech 1704-1815	17
2.3.3. Politika a politické figurky Britské kolonie v Evropě v 18. století.....	18
2.4. Gibraltar v 19. století	19
2.4.1. Vývoj obyvatelstva v 19. století	19
2.4.2. Ekonomika 19. století.....	21
2.4.3. Guvernéři a politika 1815-1914	22
2.5. Situace na Gibraltaru ve 20. století	22
2.5.1. Demografie ve 20. století.....	22
2.5.2. Život a ekonomika ve 20. století	23
2.5.3. Skála: turismus, finance a gambling.....	23
3. Španělské pokusy o znovudobytí Gibraltaru, zamyšlení se nad důvody neústupnosti obou stran.....	24
3.1. Třinácté obléhání pevnosti Gibraltaru	24
3.2. Válka o Menorku	25

3.3. Velké obléhání aneb první velká šance Španělska získat Britskou kolonii zvanou Gibraltar nazpět	26
3.3.1. Počátek španělského obléhání	26
3.3.2. Britská blokáda zapříčiněna španělskou palbou	27
3.3.3. Druhý rok velkého obléhání	28
3.3.4. Velké napadení	30
3.3.5. Britská posádka – pevná jako skála	31
3.3.6. Gibraltar jako základna pro námořnictvo	31
3.4. Důvody neústupnosti a věčných sporů Španělska a Velké Británie	32
4. Gibraltar ve 21. století, Gibraltar a Evropská unie	33
4.1. Současný pohled Velké Británie na svou evropskou kolonii, vznik nové ústavy	33
4.2. Postavení Španělska v otázce integrace Gibraltarů	34
4.3. Vztah Gibraltarů ke Španělsku	34
4.4. Gibaltarské letiště jako důležitá součást britsko-španělských vztahů	35
4.4.1. Dohody o letišti	35
4.5. Rozepře ohledně britských vod obklopujících Skálu	36
4.5.1. Betonové bloky v Algeciraském zálivu	36
4.6. Gibraltar a Evropská unie	36
4.6.1. Zapojení Gibraltarů do projektů Evropské unie	38
4.6.2. Politika Bruselu	38
Závěr	40
Resumé	41
Zdroje	42

Úvod

Jako téma pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila Britsko-španělský spor o Gibraltar. V úvodu bakalářské práce se pokusím shrnout důvody, které mě vedly k výběru daného tématu, dále nastíním obsah práce, literaturu ze které budu postupně čerpat, a nakonec cíle bakalářské práce.

Gibraltar je velmi malé území, nacházející se na jižním cípu Pyrenejského poloostrova, o které se již od počátku 18. století vedou nekonečné boje mezi velmocemi Velké Británie a Španělska. Mnoho lidí, včetně mě dnes ví, že Gibraltar nespadá pod pravomoci Španělska, nýbrž že se jedná o jedinou britskou kolonii na evropské pevnině. Kde je však původ oněch sporů a jak se situace historicky vyvíjela až do dnešních dnů, to už tak zřejmé není. Problematiku Gibraltarů jsem shledala velmi zajímavou, a proto jsem se rozhodla prohloubit své znalosti ohledně tohoto tématu.

Struktura práce

Britsko-španělský spor o Gibraltar je téma, na které může být nahlíženo hned z několika hledisek. Svou práci jsem se rozhodla rozdělit na čtyři hlavní celky. V první části bude Gibraltar představen obecně, a to z hlediska geografického, dále demografického a nakonec hospodářského. Druhá kapitola bude pojata z hlediska historického. Přinese informace ohledně postupného vývoje britského panství v oblasti Gibraltarů od roku 1714, tedy od doby, kdy byl uzavřen Utrechtský mír, až po současnost. Následující kapitola bude pojata z hlediska vývoje válečného, více se zaměří na bojové akce a informace o dosavadních pokusech Španělů o znovudobytí svého ztraceného území. Dále také bude tato kapitola obsahovat zamyšlení se nad důvody, proč se ani Španělsko, ani Velká Británie nechtějí vzdát nároků na Gibraltar. Poslední část bude zaměřena na aktuální dění na Gibraltarů, nastíní problémy, se kterými se potýkají soupeřící strany a zmínka bude také o Gibraltarů jako součásti Evropské unie.

Zdroje

Pro vypracování bakalářské práce budu používat hned několik zdrojů literatury. Veškerou knižní literaturu, kterou použiji, lze najít v Národní knihovně v Praze. Mému

pojetí práce se nejvíce věnují následující knihy: Gibraltar: podivný spor o Herkulovy sloupy od Vratislava Košťála, Gibraltar: historie pevnosti od Ernla Bradforda¹, Komunita a identita: vytváření moderního Gibraltar, jejímž autorem je Stephen Constantine² a dále Gibraltar a trojstaranné rozhovory od Inmaculady Gonzálese Garcíi a Alejandra Del Valle Gálveze³. Gibraltar ve druhé polovině 19. století se věnuje kniha Británie, Španělsko a Gibraltar, 1945-1990: nekonečný trojúhelník napsána pány D.S. Morrisem a R.H. Haighem⁴, nicméně toto období mě moc nezaujalo, a proto se mu nebudu tolik věnovat. Další kniha zabývající se Gibaltarem je Gibaltarská křižovatka: hrad a bitva o úžinu, jejímž autorem je Josepf O'Callaghan⁵, ovšem ani tuto knihu jsem moc nevyužívala, neboť se týká přítomnosti Arabů na Pyrenejském poloostrově, o čemž se zmiňuji velmi krátce, jelikož to není tématem mé práce. Kniha španělského autora Artura Vinuesy: Gibraltar zevnitř⁶, kterou bych jistě využila při psaní bakalářské práce, jsem nakonec nepoužila a to z důvodu toho, že není k sehnání v České republice.

Závěrem k této subkapitole bych se ráda zmínila o webových zdrojích, kterým se zřejmě nevyhnu v průběhu psaní celé práce. Primárně se obrátím na webové stránky gibraltarské vlády, www.gibraltar.gov.gi, a na stránky evropské unie, www.europa.eu a další.

Cíl práce

Cílem bakalářské práce bude, jak je již výše zmíněno, zjistit počátky sporů a poskytnout informace o následujícím vývoji britského panství na Gibraltar. Podle mého názoru se Velká Británie nechce vzdát Gibraltar z důvodu jeho strategicky výhodné polohy, aby kontroly průplavu lodí do Středozemního moře. Zda je moje hypotéza pravdivá, se potvrdí nebo vyvrátí po napsání práce. Závěr práce bude shrnutím nabytých poznatků ohledně britsko-španělských sporů o Gibraltar.

¹ BRADFORD,Ernle: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9.

² CONSTANTINE, Stephen: *Community and identity: the making of modern Gibraltar since 1704*, Manchester ; New York : Manchester University Press ; New York : Distributed in the U.S. exclusively by Palgrave Macmillan, 2009, ISBN 978-0-7190-8054-8 paperback.

³ GONZÁLES García, Inmaculada, DEL VALLE GÁLVEZ, Alejandro (Eds.): *Gibraltar y el Foro tripartito de Diálogo*. Madrid : Dykinson, 2009, ISBN 978-84-9849-826-4.

⁴ MORRIS, D.S., HAIGH, R.H.: *Britain, Spain and Gibraltar, 1945-1990: the eternal triangle*. London ; New York : Routledge, 1992, ISBN 0-203-19463-2.

⁵ O'CALLAGHAN, Joseph F.: *The Gibraltar Crusade: Castille and the battle for the strait*, Philadelphia : University of Pennsylvania Press, c2011, pISBN 9780812243024.

⁶ VINUESA, Arturo: *Gibraltar desde dentro*, Madrid-Sial Ediciones, S.L. Fugger Libros (sial), 2011, ISBN-13: 978-8415014584.

1. Geografie, demografie a hospodářství Gibraltaru

První kapitola, jak bylo řečeno v úvodu, se bude věnovat obecné charakteristice a popisu Gibraltaru. Zde budu odkázána hlavně na knihu Vratislava Košťála: *Gibraltar: Podivný spor o Herkulovy sloupy*⁷ a na webové stránky gibraltarské vlády.

Gibraltar je v dnešní době jedinou domínií Spojeného království Velké Británie a Severního Irska v Evropě a zůstane součástí držav Jejícího Veličenstva do té doby, dokud parlament Spojeného království nerozhodne jinak. Má vlastní ústavu, která vstoupila v platnost roku 2006 a v účinnost poté 2. ledna⁸, vládu i samosprávu, která je slučitelná s britskou svrchovaností nad Gibraltarem a s tím, že za vnější vztahy Gibraltaru plně odpovídá Spojené království.

1.1. Gibraltar z hlediska geografie

Gibraltar je malý poloostrov nacházející se na jižním cípu Španělska. Jedinou pozemskou hranici, dlouhou 1,2 km, tvoří na severu právě se Španělskem. Z východu je gibraltarská pevnina omývána Středozemním mořem, ze západu k ní pak přiléhá Algeciraský záliv. Z jihu odděluje Gibraltar Evropu od Afrického kontinentu, konkrétně tedy od severoafrického pobřeží Maroka, úžinou širokou pouhých 21 km. Má významnou polohu, a to z toho důvodu, že kontroluje plavby lodí mezi Atlantickým oceánem a Středozemním mořem a tím se stává také velmi strategickým místem navzdory faktu, že je pouze 5 km dlouhý a v nejširším místě měří asi 1,5 km.⁹ K tomu přispívá také skutečnost, že samotný poloostrov tvoří z velké části nedostupná skála. Vydá-li se někdo z Gibraltaru do Velké Británie lodí, urazí vzdálenost 1 400 námořních mil což je v přepočtu 2 592,800 km.

Gibraltar je možné pomyslně rozdělit na dvě rozdílné části. První z nich je výše zmíněná Skála, tyčící se na jihovýchodní části Gibraltaru. Skála, anglicky The Rock, je vápencový přírodní útvar, který se pozvolna zvedá od západní strany směrem na východ, kde je poloostrov nepřístupný kvůli jejímu strmému srázu. Považuje se za dominantu poloostrova, která dosahuje výšky necelých 426 m.n.m. Větší část roku je

⁷ KOŠTÁL, Vratislav: *Gibraltar: Podivný spor o Herkulovy sloupy*. 1. Vyd., Brno Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009, ISBN 978-80-87029-73-2

⁸ <http://www.parliament.gi>; [cit. 2014-01-02].

⁹ KOŠTÁL, Vratislav: *Gibraltar: Podivný spor o Herkulovy sloupy*. 1. Vyd., Brno Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009, ISBN 978-80-87029-73-2, str. 39.

skála zahalena do mračen, a proto v minulosti sloužila jako hlavní zdroj pitné vody. Skály zachytávaly dešťovou vodu, která se postupně shromažďovala do nádrží uprostřed masivu. V dnešní době jsou však tyto nádrže postupně zatravňovány a pitnou vodu si Gibraltárané zajišťují díky palárnám na Severním molu, které destilují pitnou vodu z vody mořské.¹⁰ V průběhu práce bude pojem Skála označovat celé území Gibraltar.

Druhou část poloostrova tvoří písčná šíje, která spojuje skálu se Španělskem. Skládá se z písku, jílu, hrubého písku a vápence. Uprostřed je protnuta letištní drahou, která zároveň křížuje jedinou pozemskou komunikaci mířící na Gibraltar. Podrobněji o letištní dráze však bude zmínka v poslední kapitole.

Gibraltar se vyznačuje mírným klimatem, kde zimy nebývají chladné a léta jsou horká. V zimních měsících vane vítr převážně od západu, naopak tomu je v měsících letních, kdy vane od východu.

Gibraltar je velmi bohatý na faunu a flóru. Nachází se zde více než 600 druhů rostlin, kapradin, mechů a lišejníků, z čehož šest druhů, například původní evropská palma či Štěničník Gibraltarský, se vyskytují exkluzivně na poloostrově. Volně zde žije na 270 druhů ptáků, mimo jiné také Orebice Berberská. Gibraltar je domovem evropské opice rodu makak, která je považována za symbol poloostrova. Dále se zde nachází další živočichové jako netopýři, plazi a hmyz. Většina fauny a flóry se vyskytuje na Skále a je těžko přístupná kvůli vytvořené přírodní rezervaci.¹¹

1.2. Demografie Gibraltar

V dnešní době žije na Gibraltar zhruba 30 000 obyvatel a to hlavně v západní části poloostrova. V průběhu historie zde žili různí přistěhovalci, například Španělé, Arabové, Portugalci, Židé a další, a společně s Brity tvořili společenství složené z několika lidských ras. Tito různí lidé žijící na Gibraltar uznávají odlišná náboženství – převládá katolicismus, dále křesťanství, náboženství židovské či muslimské. Právě Gibraltar je dobrým příkladem toho, jak spolu mohou žít lidé různého náboženství bez jakýchkoliv sporů.

¹⁰ KOŠTÁL, Vratislav: *Gibraltar: Podivný spor o Herkulovy sloupy*. 1. Vyd., Brno Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009, ISBN 978-80-87029-73-2, str. 39.

¹¹ *Ib.*, str. 40.

Oficiálním jazykem Gibraltaru je angličtina, ačkoli v běžné mluvě používají jeho obyvatelé jazyk zvaný Yanito, španělsky psáno Llanito.

Angličtina je oficiálním jazykem vlády a také vzdělávání, i když většina Gibraltářanů mluví dvojjazyčně, anglicky a španělsky, a mnoho z nich mluví anglickým dialektem zvaným Yanito, který je ovlivněn španělštinou, janovštinou a hebrejštinou.¹²

1.3. Hospodářství Gibraltaru

Ekonomika Gibraltaru je na vysoké úrovni, je soběstačná a neustále roste. Říká se, že běží tzv. na plné obrátky¹³ nebo také, že na Gibraltaru je daňový ráj¹⁴. O tom, jaká je výše zdanění příjmů různých firem a jednotlivců, pojednává zákon o daních z příjmu. Označení „daňový ráj“ se používá například proto, že na Gibraltaru sídlí mnoho zahraničních firem, které využívají těchto výhodných podmínek jako například placení minimálních firemních daní, malé daně z příjmu fyzických osob nebo vůbec daně neplatí. Tzv. tax free, neboli bez daně, je i tabák, který lze pořídit na Gibraltaru za poloviční cenu než v samotném Španělsku. Na Gibraltaru je také velmi nízká nezaměstnanost, pouze 3%. Mezi hlavní složky, které drží hospodářství Gibraltaru na takové úrovni, jsou obchod, e-commerce, cestovní ruch, finanční služby či námořní služby.¹⁵

Cestovní ruch je významnou složkou hospodářství Gibraltaru, protože ho každý rok navštíví tisíce turistů. Díky velkému počtu bank, pojišťoven a dobrému účetnictví se dnes Gibraltar řadí mezi prvotřídní mezinárodní obchodní centra. Gibraltar má velký přístav a spolu s přístavem města Algeciras tvoří obrovský lodní uzel jak pro lodě mířící z Atlantického oceánu, tak pro ty ze Středozemního moře či pro lodě připlouvající ze severu Afriky.

Gibraltar je závislý na dodávce surovin, nicméně díky turistickému ruchu a dále také výše zmiňovanému daňovému ráji neustále prosperuje.

¹² „English is the official language of government and education, though most Gibraltarians are bilingual in English and Spanish, and many speak an English dialect known as Yanito (Llanito), which is influenced by Spanish, Genoese, and Hebrew.“ <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1241830/Yanito>; 3.2.2014.

¹³ <https://www.gibraltar.gov.gi/on-business>, [cit. 2014-02-04].

¹⁴ KOŠTÁL, Vratislav: *Gibraltar: Podivný spor o Herkulovy sloupy*. 1. Vyd., Brno Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009, ISBN 978-80-87029-73-2, str. 152.

¹⁵ <http://gibraltar.moorestephens.com/economylegalsystem.aspx>; 4.2.2014.

2. Vývoj britského panství na území Gibraltaru od doby Utrechtského míru

Tuto kapitolu jsem se rozhodla uvést stručným shrnutím historického vývoje dění na Gibraltaru do roku 1704. Následné dění jsem se rozhodla pojmut z hlediska vývoje demografického, ekonomického a politického. Podstatnou část této kapitoly, hlavně tedy poté v subkapitolách věnujících se období po uzavření Utrechtského míru, jsem napsala díky knize Komunita a identita: vytváření moderního Gibraltaru, jejímž autorem je Stephen Constantine,¹⁶ jelikož se touto problematikou zabývá opravdu detailně.

2.1. Situace na Gibraltaru do roku 1704

Féničané, obchodníci z Blízkého Východu, přišli přes úžinu, spojující africký a evropský kontinent, na území dnešního Španělska ve 12.st.př.n.l. Založili zde několik měst, mj. i město, které je považováno za nejstarší na poloostrově, a to Cádiz. Oni, a později v 8.st.př.n.l. Kartáginci, si vybrali toto území a následně se zde usídlili hlavně kvůli obchodu.¹⁷ Brzy po roce 237př.n.l. kartáginský vůdce Hamilcar připlul do Cádizu. Za cíl své cesty si kladl především zmocnění se cenných kovů a stříbra, jehož bylo na jihozápadním pobřeží Pyrenejského poloostrova dostatek. Hamilcarovo jednání však mělo své opodstatnění a to takové, že byl nucen zaplatit Římu odškodnění z První punské války. Římané neměli zásluh na Gibraltar, ale na města Cádiz a Carteiu.¹⁸ Po skončení moci Kartáginců padla tato města do rukou Římanů. Po zániku západořímské říše začaly města dobývat kmeny Vizigótů, Vandalů nebo Alanů a ovládli tak západní středozezemské území.

V průběhu 7.st.n.l. nastoupila éra velké arabské conquisty. Arabové, pod nadvládou Muhammada, obsadili severní pobřeží Afriky od Rudého moře až po Atlantik. Roku 711n.l. překročili gibraltarskou úžinu muslimové.¹⁹ Se svým vojskem připlul do

¹⁶ CONSTANTINE, Stephen: *Community and identity: the making of modern Gibraltar since 1704*, Manchester ; New York : Manchester University Press ; New York : Distributed in the U.S. exclusively by Palgrave Macmillan, 2009, ISBN 978-0-7190-8054-8 paperback.

¹⁷ BRADFORD, Ernle: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9, str. 19.

¹⁸ *Ib.*, str. 26-27.

¹⁹ O'CALLAGHAN, Joseph F.: *The Gibraltar Crusade: Castille and the battle for the strait*, Philadelphia : University of Pennsylvania Press, c2011, pISBN 9780812243024, str.3.

Hispanie arabsko-berberský vůdce Tárik ibn Zijád, aby pomohl získat Hispanii do rukou Arabů. Dosavadními vládci na Pyrenejském poloostrově byli Vizigóti a po smrti krále Vizity nastala občanská válka. Na jedné straně se chtěl ujmout vlády jeho syn Roderich a na straně druhé Aquila, coby vůdce Arabů. Ti s pomocí vojska Táríka ibn Zijáda porazili Vizigóty a postupovali ve své conquistě dále na sever. Jménem arabsko-berberského vůdce byla nazvána skála Horou Táríkovou, Arabové jí pak říkali Džebel al-Tárik, z čehož se postupným vývojem slova stal Gibraltar.²⁰

Tárik Ibn Zijád postupoval ve své conquistě dále na sever, dobyl Córdoba, a pokračoval dále k Toledu. Nadřízený Táríka ibn Zijáda, Musa ibn Nusair, viděl úspěchy arabsko-berberských vojsk na Pyrenejském poloostrově a proto se rozhodl nechat je pokračovat v tažení na sever. Conquistu dokončil v letech 712-713 v Toledu, ze kterého udělal hlavní město Španělska.

V roce 756 vznikl na území Al-Andalus, dnešní Andalusie, tzv. Córdobaský emirát²¹, který trval až do roku 1236, kdy kastilský král Ferdinand III. Svatý dobyl Córdoba nazpět a o 12 let později i Toledo. V moci Arabů zůstala už jen Granada, ale to jen do konce 15.st.n.l., konkrétně do roku 1492, kdy Isabela Kastilská zakončila reconquistu jejím dobytím. O deset let později oficiálně začlenila Isabela Kastilská Gibraltar do území patřícího španělské koruně. I když byl Gibraltar považován za tzv. Klíč do království, byl od té doby značně zanedbáván, zdi hradu se bořily a byl zde také nedostatek zbraní.

Hlavním důvodem vyprovokování války o španělské dědictví, byla smrt španělského monarchy Karla II. Na to navázalo rozhodnutí Anglie spolu s jejími spojenci, že by Francie, pod nadvládou ambiciózního Ludvíka XIV. z rodu Bourbonů, neměla mít nárok ovládat celou západní Evropu. Francie chtěla dosadit na španělský trůn vnuka Ludvíka XIV. Filipa V. a na druhé straně Anglie, spolu se spojenci, na trůn chtěla dosadit rakouského arcivévodu Karla. Existuje spekulace, že v případě lepšího vybavení Gibraltar, co se posádky a zbraní týče, mohl by dodnes zůstat ve vlastnictví Španělska.

²⁰ BRADFORD, Ernle: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9, str. 32-33.

²¹ <http://leccos.com/index.php/clanky/cordobsky-chalifat>; [cit. 2014-02-04].

2.2. Válka o Gibraltar roku 1704–1705 a následné dění do uzavření Utrechtského míru aneb jak se Britové dostali k evropské državě jménem Gibraltar

Bourbonská dominance nad západní Evropou a nad Středomořím se nelíbila nepřátelům (hlavně Britům), kteří rovněž nesouhlasili s tím, aby Ludvík XIV. zajistil nástupnictví svého vnuka Filipa V. A proto tradiční nepřátelé Bourbonů vytvořili alianci s cílem podpořit habsburského žadatele o trůn arcivévodu Karla. V srpnu roku 1704 spojily své armády Anglie a Habsburské země, doprovázeny princem Jiřím Hesse-Darmstadem, jakožto zástupcem habsburského arcivévodu, a pod vedením Sira Jiřího Rookea, začaly obléhat pevnost na severozápadní straně španělského Gibraltaru. V době útoku gibraltarský guvernér Diego Salinas požádal o posily, protože měl pouze jak osmdesát cvičených mužů na obranu. Vojáci britské posádky přistáli na pevninské šíji 21. července a flotila započala kanonádu. Díky rychlému útoku se dobyvatelé dostali na gibraltarskou pevninu. O tři dny později bylo celé město dobyto a guvernér byl donucen odejít. Tak skončila španělská nadvláda nad Gibraltarem a nastal začátek cizinecké okupace, která trvá dodnes. Skála byla oficiálně ukořistěna ve jménu Karla, arcivévodu rakouského a byla to právě jeho vlajka, co zavlála na pevnosti Gibraltaru.²²

Těsně po dobytí Gibraltaru se Sir Jiří Rooke vydal do Tetuánu, města ležícího na severním pobřeží Středomořího moře, jednoho z hlavních přístavních měst v Maroku a při své cestě nazpět, o tři týdny později, narazil u Malagy na francouzskou armádu. Proběhla bitva, na jejímž vítězném konci stál Sir Rooke a Francie byla nucena vrátit se zpátky do Toulonu.

Na Gibraltaru zůstal Jiří Hesse s 1800 muži. Do roku 1707 byl na Gibraltaru volen vždy guvernér z rodu Habsburků, nicméně po tomto roce se jejich volby ujala britská vláda a na pozici guvernéra byli vždy dosazováni Britové, aby hájili zájmy Británie. Klíč do Španělska a vlastně do celého Středomoří byl nyní v rukou nestředomořské země, a tou zemí byla Velká Británie.

Vyjednávání o míru mezi válčícími stranami bylo ukončeno roku 1713 v Utrechtu. Mírové smlouvy, které tam byly podepsány, vedly k ukončení války o španělské dědictví. Mapa Evropy byla rozdělena. Rozhodující bylo mírové jednání mezi Francií

²² BRADFORD, Ernle: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9, str. 42-45.

a Velkou Británií, které zajistilo nástupnictví Filipa z Anjou z rodu Bourbonů na španělský trůn ovšem pod podmínkou, že vláda ve Francii a ve Španělsku nebude spojena pod jednoho vládce.

Nejvýznamnějším článkem smlouvy o míru a přátelství mezi Španělskem a Velkou Británií pro historii Gibraltarů byl a je článek desátý, který začíná slovy:

„Katolický král tímto, pro sebe, své dědice a nástupce, přenechává království Velké Británie plné a úplné vlastnictví města a hradu Gibraltar, spolu s přístavem, opevněním a pevnostmi, které k němu náležejí; přenechává tento majetek, aby byl na věky spravován a užíván se všemi právy, a to bez jakýchkoliv výjimek a překážek.“²³

Uzavřením Utrechtského míru se zpečetil osud Skály, ale zároveň to uzavřelo Britý na ní. Britové tak neměli žádnou komunikaci mezi nimi a sousedním státem na pevninské části tedy Španělskem.

2.3. Vývoj britského panství po roce 1704 resp. 1705

2.3.1. Vývoj obyvatelstva v 18. století

Po roce 1704, tedy po období, kdy probíhala největší krize a chudoba, se postupně začaly zaplňovat prázdné domy na Gibraltarů. Jinak řečeno, bylo zapotřebí tzv. repopularizace. V 18. století měla vojenská posádka na Gibraltarů 1,100 až 5,000 lidí. Velká Británie ve svém zájmu potřebovala do své kolonie přilákat obyčejné obyvatelstvo jakožto pracovní sílu. Vojáci nemohli vykonávat normální práce, zastávat pozice úředníků a jiné. Poptávka byla například po emigrantech, obchodnících, a tak dále, ideálně z řad Britů. Obyvatelé, kteří přišli na Gibraltar, však museli zastávat preference Velké Británie. Roku 1725 proběhlo sčítání lidu, které je znázorněno v následující tabulce.

.

²³ „The Catholic King does hereby, for himself, his heirs and successors, yield to the Crown of Great Britain the full and entire propriety of the town and castle of Gibraltar, together with the port, fortifications, and forts thereunto belonging; and he gives up the said propriety to be held and enjoyed absolutely with all manner of right for ever, without any exception or impediment whatsoever.“
BRADFORD, Ernie: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9, str. 47.

Table 1.1 *Census of civilian population, 1725*

'Nations'	Males	Females	Totals
British	57	56	113
Genoese	301	113	414
Spaniards	233	167	400
Jews	111	26	137
French	17	6	23
Dutch	8	13	21
Algerines and Moors	5	0	5
<i>Totals</i>	<i>732</i>	<i>381</i>	<i>1,113</i>

Tabulka pochází z knihy *Komunita a identita: vytváření moderního Gibraltaru*, jejímž autorem je Stephen Constantine.²⁴

Z této tabulky je možno vyčíst, že celkový počet obyvatel na Gibraltaru v roce 1725 činil 1,113, z toho Britů pouhých deset procent, tedy 113 osob. Největší podíl obyvatel tvořili Janované, poté Španělé, Židé, Francouzi, Němci, Alžířané a Maurové.

V průběhu století populace na Gibraltaru neustále stoupala a na jeho konci již tak činila zhruba 10,000 obyvatel.

2.3.2. Ekonomika Gibraltaru v letech 1704 – 1815

Britská vláda a vláda na Gibraltaru si byly vědomy toho, že Španělsko nesouhlasí se ztrátou tohoto důležitého území. Proto se snažily o ukončení sporů mezi sebou, jelikož neměly zájem, aby Gibraltar ztratil na popularitě a bohatství, kterým oplýval před svým dobytím. Po roce 1704 se začala ekonomika Gibraltaru rozvíjet. Následující rok vydala Britská vláda deklaraci, ve které ustanovila Gibraltar tzv. „svobodným přístavem“²⁵ a to hlavně kvůli častým dodávkám zboží do Španělska. Gibraltar nebyl nikdy schopen pokrýt veškeré své potřeby z vlastních zdrojů. Prosperoval hlavně díky vnějšímu zahraničnímu obchodu. Obchod po moři mezi Gibraltarem a Španělským pobřežím byl dovolen, až na výjimky, které zahrnovaly zboží pašované či nezákonně vyvážené. Po moři převážené zboží zahrnovalo například chléb, víno, ovoce a olej, dobytek ze severní Afriky, mušelín a kaštiny z Itálie (z janovského přístavu), cukr, sušenky, vejce, víno a drůbež ze Španělska (z přístavů Cádiz nebo Estepona)²⁶. Jelikož byl Gibraltar přístavem svobodným, neodváděly se zde žádné daně za vývoz. Od té doby, co neměl žádnou

²⁴ CONSTANTINE, Stephen: *Community and identity: the making of modern Gibraltar since 1704*, Manchester ; New York : Manchester University Press ; New York : Distributed in the U.S. exclusively by Palgrave Macmillan, 2009, ISBN 978-0-7190-8054-8 paperback, str. 21.

²⁵ *Ib.*, str. 38.

²⁶ *Ib.*, str. 42.

domácí produkci, se z něj stalo rušné obchodní centrum, zboží se nakupovalo jako import a prodávalo jako export. Příkladem fungování Gibraltaru jako obchodního centra, kde probíhal tzv. re-export je: Ti co dodávali ze severní Afriky ve velkém množství tabák jako export, si nazpět jako import odváželi zboží importované zeměmi jako Anglie, Holandsko či Francie. Marketingovou výhodou Gibraltaru byla bezpochyby jeho výhodná poloha. Avšak teritorium definitivně patřící od roku 1713 Velké Británii bylo založeno hlavně jako vojenská základna, kterou měli řídit vojenští guvernéri, nikoliv jako obchodní centrum řízené obchodními společnostmi.

2.3.3. Politika a politické figurky Britské kolonie v Evropě v 18. století

O urovnání sporů se Španělskem se Britové pokoušeli nesčetněkrát, ovšem vždy bez úspěchu. Španělé se totiž nikdy nesmířili se ztrátou tak vzácného území, jako byl Gibraltar.

Gibraltarská společnost časem potřebovala jakousi organizaci, právní systém k řešení různých sporů a to se také stalo. Roku 1720 byl podán podnět k vytvoření fungujícího právního systému. Tento systém byl vytvořen proto, aby řešil civilní záležitosti, hlavně ale záležitosti obchodní. Byl vytvořen soudní dvůr vedený advokátem, zástupcem posádky vojenského soudnictví a dále minimálně jedním nezaujatým obchodníkem jako znalcem. Právo odvolání měli občané ke guvernérovi a v nejzávažnějších případech ke královské radě v Británii (Privy Council).

V červnu roku 1721 napsal Jiří I. (britský král) dopis králi Filipovi španělskému ohledně Skály. V dopise navrhoval, že by měla být učiněna vzájemná dohoda a britská posádka by tak mohla být z Gibraltaru stažena. Španělský král tento návrh vzal vážně. Co si ovšem Filip španělský neuvědomil, bylo to, že anglický král v dopise napsal: „se souhlasem mého parlamentu“.²⁷ Rozdíl mezi Španělskem a Anglií totiž tkvěl v tom, že v Anglii se po návrhu ministrů řídili hlasem lidu na rozdíl od Španělska, kde se na hlas lidu nikdo neptal. Britský parlament však návrh neodsouhlasil. Debaty se táhly dlouhých 5 let, dopis se neustále vracel na scénu, až vše nakonec vyvrcholilo 13. obléháním Gibraltaru roku 1727. O tom ovšem více v následující kapitole.

²⁷ BRADFORD, Ernle: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9, str. 58.

Od roku 1707 do roku 1814 se na Gibraltarů vystřídalo celkem patnáct guvernérů. Každý z nich musel spoléhat výhradně na svou moc ve městě. Jejich hlavním úkolem bylo zajistit pořádek a čistotu města a dále také zajistit sobě a britské posádce autoritu. Lidé je museli poslouchat. Jak ti vznešení, tak ti méně vznešení. Jedním z významnějších guvernérů byl například guvernér Bland, který roku 1750 umožnil Židům, po dlouhých vyjednáváních s židovskými lidry, zajišťovat zákon a pořádek v jejich komunitě navzájem mezi sebou.

Roku 1777 byl guvernérem Gibraltarů jmenován generál Jiří August Eliott, důstojník britské armády, který vystudoval univerzitu v Holandsku a hned poté nastoupil do Francouzské vojenské akademie. Roku 1759 sloužil jako vůdce britské jednotky, která bojovala proti Rakousku. Poté byl vyslán na Gibraltar, aby z něj vytvořil defenzivně schopný útvar.²⁸ Právě on byl vybrán, aby udělal z Gibraltarů kompetentní obranný stát. Začal žádat u britského parlamentu o více mužů, aby posilnil posádku na Gibraltarů, o peníze navíc, aby obnovil pevnosti, zbraně a zásoby. Žádal tak dlouho, než byl vyslyšen díky Williamu Greenovi, coby inženýrovi působícímu na Gibraltarů. Ten dosvědčil, že je třeba lepšího vybavení pro případ dalšího obléhání. Eliott si byl také vědom toho, že musí udržet dobré vztahy s Maury přes úžinu, což se mu ale nepodařilo, jelikož ho nepodpořila britská vláda. To se pak odrazilo v dalším obléhání, kdy Britům nepřišli Maurové na pomoc.

2.4. Gibraltar v 19. století

2.4.1. Vývoj obyvatelstva v 19. století

Na začátku 19. století, tedy konkrétně v roce 1804, rozdělil guvernér sir Thomas Trigge město na jednotlivé části a jmenoval civilní výbory, které měly za úkol monitorování obyvatelstva. Byl vytvořen výbor specializovaný na otázku veřejného zdraví. Začaly se vybírat peníze pro zavedení kanalizace jako podpory pro udržení čistoty města a monitorovali se také nemocní.

Důležitým historickým bodem v 19. století na Gibraltarů byla změna pozemní hranice z barikády na tzv. výměnnou zónu. V předchozím století byla totiž hranice překračována jen čas od času a to hlavně strážníky z gardy, kteří hlídali pašeráky a také dohlíželi, zda je správně dodržována Utrechtská smlouva.

²⁸ BRADFORD, Ernle: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9, str. 65-66.

V 19. století populace na Gibraltaru rapidně vzrůstala. V letech 1813-1814 ovšem došlo k jejímu úbytku o zhruba 2 tisíce lidí a to díky žluté zimnici, která Španělsko zasáhla. Nicméně od roku 1814 do roku 1826 populace opět vzrostla a to až o 5000 lidí tedy o 51%. O dva roky později se epidemie žluté zimnice vrátila, ale ne s takovým devastujícím efektem, jako naposled. Na konci 19. století a počátku století 20. se počet obyvatel na Gibraltaru vyšplhal až na 20,355 lidí.²⁹

Na Gibraltaru žilo také mnoho cizinců: Španělů, Janovanů, Portugalců, Francouzů, Maurů atd. Ti, kdo sídlili na Gibraltaru 10 a více let, nemuseli mít povolení k pobytu. Postupem času však rozhodl guvernér Sir William Codrington (vládnoucí na Gibraltaru v letech 1859-65), že toto povolení k pobytu pro cizince neudělí více než na rok. V roce 1870 pak přijal Parlament Velké Británie tzv. Naturalizační akt³⁰, ve kterém se stanovilo, že ženy, které se vdaly, získaly tímto počinem také manžellovu národnost. O čtyři roky později bylo vydáno opatření, že cizinci smí vstoupit na Gibraltar buď na jednodenní, týdenní nebo měsíční tiket. Jak vypadal stav obyvatelstva na konci 19. století a na začátku století 20.ého nám ukazuje následující tabulka.

Table 4.3 *Census of civilian population, 1901*

Birthplaces	Males	Females	Totals
UK	758	551	1,309
Gibraltar	7,025	7,736	14,761
Malta	444	171	615
Other British	103	101	204
Foreign countries	166	732	898
<i>Total British subjects</i>	<i>8,496</i>	<i>9,291</i>	<i>17,787</i>
Spain	654	1,520	2,174
Portugal	82	26	108
Italy	30	15	45
France	9	20	29
Africa	94	33	127
Other countries	38	47	85
<i>Total foreign subjects</i>	<i>907</i>	<i>1,661</i>	<i>2,568</i>
<i>Grand total</i>	<i>9,403</i>	<i>10,952</i>	<i>20,355</i>

Zdroj tabulky: Komunita a identita: vytváření moderního Gibraltaru, jejímž autorem je Stephen Constantine.³¹ Nejpočetnější skupinou z obyvatel žijících v evropské Britské kolonii byli rodilí Gibraltárané, dále pak Španělé, Britové a další.

²⁹ CONSTANTINE, Stephen: *Community and identity: the making of modern Gibraltar since 1704*, Manchester ; New York : Manchester University Press ; New York : Distributed in the U.S. exclusively by Palgrave Macmillan, 2009, ISBN 978-0-7190-8054-8 paperback, str. 94-95.

³⁰ *Ib.*, str. 117.

³¹ *Ib.*, str. 130.

2.4.2. Ekonomika 19.tého století

S přírůstkem počtu obyvatel Gibraltaru v průběhu 19. století vznikla potřeba zajistit i větší množství potravin. Co nestačilo z vyprodukovaného množství přímo na Gibraltaru, dováželo se z Anglie. Například máslo, sýry, mouka, čaje, koření a tak dále. Cokoliv bylo importováno na Gibraltar, za to muselo být zapláceno. V 19. století lodní dodávky a opravy lodí v opravnách tvořily jeden ze dvou hlavních sektorů zajišťujících přítoky peněz do složky importů. Z lodních dodávek a z oprav lodí těžil Gibraltar, jakožto uzel obchodních a nejen obchodních cest na trasách Afrika – Evropa a Středozemí – Atlantik. Těžké období pro Gibraltar proběhlo v letech 1853-54, kdy v Británii vypukla cholera a kvůli tomu byly přerušeny obchodní styky mezi Španělskem a Britskou kolonií. Gibraltar v 19. století prosperoval hlavně díky re-exportnímu obchodování. Byl masivním příjemcem zboží nesměřovaných pro vlastní potřebu. Velkým poměrem gibraltarských importů z Británie bylo ručně vyráběné bavlněné zboží. Navíc Gibraltar také dostával velké přísuny bavlněných produktů z Indie. Obrovským problémem bylo pašování zboží. Pravidelně se do Španělska pašoval tabák a tabákové výrobky. Španělské úřady s tím nemohly nic dělat, i když se chtěly ochránit před ztrátami z příjmů, kterými trpěly, když k nim byl tabák pašován. Pro úřady bylo zabránit pašování zboží dealerů mezi Gibraltarem a Španělskem velkým problémem, a proto roku 1854 Británie odsouhlasila, že dovoz na Gibraltar je legální a pašování zboží zapříčiněné Španěly na Gibraltaru nespádalo pod Britskou zodpovědnost.

V 80. letech 19. stol. začala na popularitě získávat La Línea, jakožto rychle rostoucí předměstská část Gibraltaru. Od poloviny století gibraltarští spekulanti na burze začali v La Línee investovat do bydlení, protože tam byly jednak levnější pronájmy, ale také lepší návraty z investic. Tím se také podstatně zlepšila situace na Gibraltaru, který začínal být přelidněný. V roce 1831 bylo napočítáno 10,214 lidí žijících na jednom čtverečním kilometru (velikost Gibraltaru je 2-3 km²). V roce 1860 to bylo 9,278 obyvatel na km².³² V průběhu celého století, ale hlavně na konci 19. století se kladl důraz na zdravotní a stabilitu společnosti.

³² CONSTANTINE, Stephen: *Community and identity: the making of modern Gibraltar since 1704*, Manchester ; New York : Manchester University Press ; New York : Distributed in the U.S. exclusively by Palgrave Macmillan, 2009, ISBN 978-0-7190-8054-8 paperback, str. 164.

2.4.3. Guvernéri a politika 1815-1914

Gibraltar se v průběhu 19. století, stal více integrovaným ve světě ekonomiky. Ta získávala na moci díky obchodním, industriálním a finančním podnikům, které byly umístěny ve vyspělých ekonomikách západní Evropy a severní Ameriky. V následujícím století rostla autorita a role vlády a rozšiřovaly se veřejné služby. Na Gibraltar byl založen Radnice, jejíž radní byli voleni ve volbách. Jejich hlavním úkolem bylo zkoumat životní podmínky a další potřeby města, které konkrétně na Gibraltar byly generovány jako poptávka po různých službách, jako např. dodávka vody, plynu a elektřiny, obstojná hygienická zařízení či zajištění veřejné dopravy. V Británii byla roku 1835 vydána listina, kde byl jasně stanoven proces, kterým jsou radní voleni, kým jsou voleni a na jak dlouhé období. Guvernéri Gibraltar byli až do poloviny století nadále vybíráni britskou War Office, což bylo oddělení britské vlády zodpovědné za administrativu britské armády. Začala jmenovat koruna na doporučení Colonial Office, oddělení britské vlády dohlížející na britskou kolonii. V letech 1802-1913 bylo u nejvyšší moci na Gibraltar celkem 20 mužů, kteří měli velmi bohaté politické zkušenosti. Všichni však byli politicky zodpovědní Londýnu. Guvernér nikdy nebyl na plnění povinností sám, měl vždy svého asistenta.

V průběhu 19. století se zlepšil stávající právní systém Gibraltar a také metody dohlížení nad vstupy do jeho území. Byla vytvořena ekonomická infrastruktura, ve které mohly operovat soukromé podniky, učinily se kroky na zlepšení životního prostředí, ve kterém lidé žili, a byl zaveden vyhovující daňový systém. Nadále to však stále byla Britská kolonie a vše tedy spadalo pod pravidla Británie a řízení ministrů sídlících v Londýně.

2.5. Situace na Gibraltar ve 20. století

2.5.1. Demografie ve 20. století

Na konci 19. století měla velká většina civilistů žijících na Gibraltar zajištěné právo rezidence. Toto právo bylo zajištěno v legislativě Velké Británie. Jako tomu bylo v předešlých letech, tak i ve 20. století se nadále kontroloval počet obyvatelstva a probíhalo sčítání lidu. Tuto kontrolu nyní měla na starosti také policie. Nárůst obyvatelstva o 35%, tedy přes 7,000 lidí za období 100 let mezi lety 1991-2001

gibraltarskou administrativu ohromilo.³³ Hlavními důvody vzrůstu počtu obyvatel byl hlavně pokles úmrtnosti, větší porodnost a postupné omezování emigrace. Pracovní síla, například z La Líney či Algecirasu, potřebovala na Gibraltaru také bydlet, což se považovalo za další důvod vzrůstu počtu obyvatel. Ti, kteří jednou žili v La Línee shledávali těžkým dostávat se denně do práce na Gibraltar přes hranice, jednak událostmi během doby Španělské občanské války (1936-1939) a také kvůli hraničním omezením daným generálem Frankem 1950. Od roku 1970 se začalo používat označení Gibraltáňané pro obyvatele pracující a žijící na Gibraltar.

2.5.2. Život a ekonomika 20. století

V 19. století se otevřely hranice a Skála přestala být izolovaná. Otevřením hranic se na Gibraltar nedostávaly jenom potraviny a další zboží, ale také noví lidé. Hlavní pracovní silou byli imigranti a to hlavně ti, kteří žili v La Línee, Algecirasu či Španělsku. Ve 20. století nebyl Gibraltar ani větší než byl dříve a ani neměl více přírodních zdrojů k dispozici. Jídlo sloužilo jako uspokojení chutí a ne jako zdroj k ukojení hladu. Jinak řečeno, lidé žili proto, aby jedli a nejedli proto, aby žili. Na Gibraltar měli také vypracovaný dobrý vzdělávací systém a lepší podmínky pro život. Za služby se platilo v daních. Británie neustále podporovala Gibraltar finančně. Ročně do něj investovala zhruba 5 milionů liber. Roku 1931 se Gibraltarské aerolinky pokusily slavnostně otevřít spoj Tanger a zpět, nicméně pro velké náklady se od něj upustilo.

2.5.3. Skála: Turismus, finance a gambling

Masový příliv turistů byl hitem 20. století. Jediným cílem bylo dopravit lidi na Gibraltar, aby tam utráceli peníze, a to po zemi, po moři i letecky. Gibraltar měl „jedinou komoditu na prodej“ a to sám sebe. Roku 1930 bylo založeno Gibraltarské muzeum, které také přispívalo k větší návštěvnosti turistů. Vyprazdňování kapes návštěvníků bylo moderní ekonomickou cestou. Z Gibraltar se stal náhle turistický resort. Zřizovaly se zde noční kluby, hotely. Na konci století byly Gibraltar uděleny také licence na online gambling jako 32Red, Ladbrokes, Casino-on-net³⁴ etc. Nicméně většího rozvoje se gambling dočkal až od roku 2007 a dále. V roce 2005 PartyGaming

³³ CONSTANTINE, Stephen: *Community and identity: the making of modern Gibraltar since 1704*, Manchester ; New York : Manchester University Press ; New York : Distributed in the U.S. exclusively by Palgrave Macmillan, 2009, ISBN 978-0-7190-8054-8 paperback, str. 232.

³⁴ *Ib.*, str. 300.

vydělalo 308 milionů liber a zaplatilo daně 425 tisíc liber.³⁵ Podtrženo a sečteno, ekonomika Gibraltaru ve 20. století úspěšně stoupala.

3. Španělské pokusy o znovudobytí Gibraltaru, zamyšlení se nad důvody neúspěšnosti obou stran

Španělsko se rozhodně nehodlalo smířit se ztrátou svého území na začátku 18. století, a proto se začalo pokoušet o jeho znovudobytí. První pokusy byly beznadějně, za zmínku stojí až obléhání, které nese číslo třináct a následující. Tuto kapitolu chci pojmut z hlediska válečného. K tomu mi poslouží hlavně kniha od Ernla Bradforda: Gibraltar: historie pevnosti³⁶, která ony válečné akce popisuje.

3.1. Třinácté obléhání pevnosti Gibraltar

Roku 1727 se Španělé začali připravovat ke třináctému obléhání Gibraltar, jak bylo zmíněno v druhé části práce.³⁷ O tomto obléhání se toho moc neví. První pokus o dobytí Gibraltar v rámci třináctého obléhání provedli Španělé bez jakéhokoliv úspěchu. Představu o jeho průběhu si je možno udělat po přečtení následujícího citátu: „Přes 900 španělských vojáků přeběhlo k Britským jednotkám a na 78 zbraní ze 126 na Skále vybuchlo.“³⁸ O tomto pokusu se nedá hovořit jako o opravdové válce, spíše jako o velmi nezdařeném a nepřipraveném pokusu Španělů získat Skálu nazpět.

Roku 1729 byla podepsána mírová dohoda mezi oběma válčícími stranami. Mohlo by se zdát, že se Španělé smířili se ztrátou Gibraltar, ale po této porážce v období klidu, začaly jejich přípravy k velkému obléhání, které vypuklo roku 1779, o tom však bude pojednávat kapitola 3.3.

V dobách míru v 18. století se nezhoršil pouze stav armády, námořnictva a posádky působící na Gibraltar, ale také samotná pevnost. Vojáci a ostatní odpočívali, bavili se,

³⁵ CONSTANTINE, Stephen: *Community and identity: the making of modern Gibraltar since 1704*, Manchester ; New York : Manchester University Press ; New York : Distributed in the U.S. exclusively by Palgrave Macmillan, 2009, ISBN 978-0-7190-8054-8 paperback, str. 301.

³⁶ BRADFORD,Ernle: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9

³⁷ Kapitola 2.3.3. Politika a politické figury Britské kolonie v Evropě v 18. Století.

³⁸ „Over 900 Spanish soldiers slipped across to the British lines, and 78 out of 126 guns on the Rock blew up.“ BRADFORD,Ernle: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9, str. 58-59.

hráli hazardní hry a nedbali na údržbu. Nicméně i přes to všechno dokázali čelit dalším španělským hrozbám, které přišly v následujících letech.

3.2. Válka o Menorku

Roku 1739 se dostalo Španělsko s Velkou Británií opět do války, tentokrát však Gibraltar nebyl její součástí, na druhou stranu je třeba dodat, že v ní sehrál svou roli. Britský Admiral Byng vyplul z Anglie se svým vojskem na pomoc Menorce, která byla ohrožována Francií. Nicméně vláda Velké Británie rozhodla, že začít bitvu by nebylo dobré už jen kvůli tomu, že by to oslabilo posádku na Gibraltar, které by bylo zapotřebí k ubránění Menorky, kdyby si to situace vyžadovala. To si nemohla Velká Británie dovolit. Admirál Byng byl muž, který se bezprostředně řídil příkazy nadřízených, a proto se se svou posádkou usídlil právě na Gibraltar. Roku 1756 později padla Menorka do rukou Francie.³⁹ Ztráta Menorky vedla k tomu, že Gibraltar se stal hlavní a nejdůležitější záležitostí v Britských očích. Z Gibraltar se stala náhle jediná evropská kolonie, pevnost a základna, patřící Britům, díky které měli tu výhodu, že mohli kontrolovat strategicky významnou úžinu. Ať už Velká Británie chtěla či ne, Gibraltar byl pro ni teď nezničitelnou spojnici komunikačního systému mezi ní a zámořským impériem.

Po sedmileté francouzské okupaci na Menorce, byla roku 1763 navracena do rukou Britů. O dvanáct let později byla Velká Británie zapojena do války o Americkou nezávislost s cílem udržet své kolonie. Francie šla do války spolu s Anglií, jakožto pomocná síla. Španělsko se také připojilo na stranu Francie a Velké Británie, i když se značnou neochotou, kvůli vzájemným evropským sporům. Byla zahájena vyjednávání mezi Španělskem a Velkou Británií o nastolení míru mezi oběma zeměmi na oplátku za navrácení Menorky a Gibraltar do rukou Španělů.⁴⁰ Menorka byla do roku 1802 střídavě ve vlastnictví Britů a Španělů, avšak právě roku 1802 byla definitivně připojena ke Španělskému království.⁴¹

³⁹ BRADFORD, Ernle: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9, str. 61-64.

⁴⁰ *Ib.*, str. 66.

⁴¹ <http://www.menorca.cz/obsah/historie.html>, [cit. 2014-04-30].

3.3. Velké obléhání aneb první velká šance Španělska získat Britskou kolonii zvanou Gibraltar nazpět

Jak bylo řečeno v předchozí kapitole, roku 1777 byl do funkce Guvernéra Gibraltaru jmenován Sir Jiří August Eliott, aby z Britské kolonie v Evropě udělal obranyschopný celek. Stav, ve kterém se Gibraltar nacházel byl velmi špatný. Po získání Menorky nazpět Britské koruně, byla Skála zanedbána na úkor Baleárského ostrova. Obrana Gibraltaru byla nedostatečná a posádka málo početná. Sir Elliot se po svém příjezdu na Gibraltar snažil dát věci do pořádku a přivést pevnost k funkčnosti, co se obrany týče. Od momentu, kdy nově zvolený guvernér připlul na Gibraltar, začal psát jeden dopis za druhým, všechny adresované Britské vládě, ve kterých naléhal o zaslání většího počtu mužů, aby posílil gibraltarskou posádku, žádal o větší přísun peněz a materiálu na opravu pevnosti, dále požadoval zvýšení zásob zbraní a dalších bojových předmětů, potřebných pro vojenské účely. Británie ovšem byla schopna vypomoci Gibraltaru pouze několika málo dalšími vojáky a to hlavně z toho důvodu, že většinu svých vojenských sil musela soustředit na boje o udržení kolonií v Americe.

Gibraltar měl hned několik vojenských opevnění. Vedle hlavní Nové královské bašty, se mezi další důležitá opevnění, která hrála důležitou roli v obraně Gibraltaru a to hlavně jeho severní straně, řadily dvě hlavní vojenské baterie: Willisova a Majestátní.⁴² Za tzv. obranou moře byla další linie zvaná Linie Prince z Walesu, která obsahovala několik dalších jednotek.

3.3.1. Počátek španělského obléhání

Během začátku obléhání měl britský Admirál Duff, velitel námořních sil, velmi málo bojeschopných lodí. Nebylo to mnoho oproti nepřátelské španělské flotile vyčkávající v Algeciraském zálivu, jejímž velitelem byl guvernér Don Joaquin Mendoza, ale sloužila svému účelu. V každém případě se Gibraltar musel vždy spolehnout na podporu z Velké Británie, která vyslala Gibraltaru na pomoc válečné lodě kdykoliv to bylo třeba. Když začal poprvé guvernér Eliott velet posádce na Gibraltaru, měl na jeho obranu pouze 400 mužů, ale toto číslo před začátkem obléhání narostlo. Španělé odvolali svého

⁴² BRADFORD,Ernle: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9, str. 69.

ambasadora z Londýna 16. června 1779 a vydali rozkaz uzavřít komunikaci mezi Španělskem a Gibraltarem.⁴³

„Pátého července roku 1779 byl vystřelen první výstřel.“⁴⁴ Následujícího dne dostal guvernér Eliott oficiální dopis o tom, že Anglie a Španělsko jsou ve válce. Boje neustále pokračovaly. V září začalo britské dělostřelectvo pálit na španělskou linii z Willisovy baterie. Gibraltar byl blokován mořskou flotilou a na zemi přibližně patnácti tisíci muži. Nicméně to byl pouze začátek první fáze obléhání.

Po několika měsících přišla zima a Britové bojující na Gibraltaru začali trpět nedostatkem jídla. Od prosince dál byla Skála pod neustálou palbou vycházející ze španělských kanónů a Britové byli nuceni stavět další a další opevnění. Bylo nutno očekávat, že následující rok se o Gibraltar strhne největší bitva, že tohle je pouze jakási přehra velkého boje, který se strhne o Gibraltarskou pevninu. Stále větší starostí a naléhavějším problémem byl předmět jídla. Nespokojili se s rýžovou dietou, kterou u sebe začal praktikovat guvernér Eliott. Na konci prosince obdrželi obyvatelé Gibraltarů zásilku z Tangeru čítající čtyřicet koz, drůbeže a vajec. První rok španělského obléhání skončil hladem a bídou.

3.3.2. Britská blokáda zapříčiněna španělskou palbou

Obětí z války mnoho nebylo. Po uplynulých událostech lidé umírali přirozenou cestou či kvůli nemocem, nebo vymírali hladem. Roku 1780 byl na Gibraltar jako posila vyslán Admirál Sir Jiří Brydges Rodney. Při své cestě z Británie narazil na španělskou flotilu u portugalského pobřeží, kterou následně zneškodnil bez jakýchkoliv poškození své námořní flotily. V následující akci zničil na 70 španělských ozbrojených lodí se všemi a vším co bylo na palubě a dalších 80 ozbrojených lodí bylo zajato, včetně vlajkové lodi španělského admirála Dona Juana de Langara. „Příjemné přílivy absolutního vítězství“⁴⁵ se šířily posádkou velmi rychle. Španělský Admirál Barcelo, nacházející se se svou posádkou v Algeciraském zálivu se o situaci dozvěděl a v danou by bylo nerozumné se s admirálem Rodneyem střetnout. Obléhání Gibraltarů teď vstoupilo do své druhé fáze nebo lépe řečeno, první část obléhání byla u konce. Konvoj admirála Rodneyho byl navýšen o španělské zajatce a opouštěl pevnost v jejím mnohem

⁴³ BRADFORD, Ernle: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9, str. 72.

⁴⁴ „On 5 July 1779, the first shot was fired.“ lb., str. 75.

⁴⁵ „Agreeable tidings of a complete VICTORY.“ lb., str. 87.

lepším stavu. Posádka na Gibraltaru byla také ve velmi dobrém stavu a pevnost byla opět schopna sebeobrany. Obchody a zásoby na Gibraltaru byly plné a britské vojsko bylo připraveno čelit dalšímu obléhání. Britové nemohli očekávat, že jim Španělé nechají volný průchod přes průliv, aby si zajistili nutné potraviny, mezi které patřily například ovoce a zelenina, které britská posádka potřebovala. Krátce poté, co admirál Rodney opustil britskou kolonii, admirál Barcelo na nic nečekal a zahájil striktní blokádu Gibraltaru. Duben a květen proběhly bez jakéhokoliv většího incidentu. Nicméně koncem května obdržel gibraltarský guvernér zprávu, od jistého pana Logieho z Tangeru, že Španělé připravují palbu na lodě kotvící v přístavu Gibraltar a na přístav jako takový. Sedmého června se objevila španělská flotila přímo proti Gibraltarskému přístavu a začaly se ozývat první výstřely. Britové ale v boji obstáli. Vyčerpané britské vojsko si mohlo oddychnout, když uvidělo Španěly odplouvat zpět do úkrytu přístavu Algeciras. Škody způsobené britskému vojsku byly obrovské. Sedmi z devíti palebných lodí zbyly jen doutnající trupy na pláži. V následujících měsících ony trupy sloužily posádce jako zdroje paliva.

3.3.3. Druhý rok velkého obléhání

Obyvatelé Gibraltaru byli při obléhání ničeni nemocemi, konkrétně pak kurdějemi a neštovicemi. V tuto těžkou dobu se rozhodovalo, zda Gibraltar nevrátit zpátky do rukou Španělů. Tato vyjednávání, která začala roku 1779 a vyvrcholila v létě roku 1780, byla uskutečněna z britské strany panem Richardem Cumberlandem a ze strany Španělska knězem zvaným Hussey.⁴⁶ První jmenovaný byl členem vlády a zároveň kaplanem španělské ambasády v Londýně a staral se o „blahobyť“ místních španělských vězňů. Hussey, jakožto muž zodpovědný za španělské vězně, korzoval se svými návrhy a protinávrhy mezi Madridem a Londýnem. Jedním z nich například **bylo**, že Británie postoupí Gibraltar Španělsku výměnou za Puerto Rico, stejně jako by Španělsko opustilo své spojení s Francií. Dalším návrhem byla například nabídka 2,000,000 liber za pevnost Gibraltar plus další část peněz za artilérii. Francouzi, když viděli, že by pro ně mohla být situace příznivá, začali pokládat protinávrhy, například jejich

⁴⁶ BRADFORD, Ernle: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9, str. 94.

možnou pomoc při obléhání Gibraltaru a Menorky.⁴⁷ Španělsko si začalo být jisté v tom, že Gibraltar padne do jeho rukou.

V létě měl guvernér velké starosti s epidemií sužující Gibraltar a také s nedostatkem ovoce a zeleniny z Maroka, jelikož marocký vládce byl podplacen Španěly. V srpnu, což byl měsíc, kdy na tom byla britská kolonie opravdu špatně, se navíc marocký vládce přidal na stranu proti anglické alianci. Všechny britské lodě kotvící v Maroku byly obsazeny a admirál Barcelo posílil jeho námoří blokádu. Barcelo neustále více a více si sebejistý svým úspěchem, začal s úderem na Gibraltar a to hlavně pomocí dělového člunu, který sám vymyslel a nechal sestrojít. Zatímco anglická posádka byla sužována chorobami, Španělé zase měli nedostatek střeliva a dělostřeleckých granátů.

Na jaře roku 1781 byla gibraltarská posádka znovu vystavena kritickému obléhání. Zdroje z Rodneyho podpory byly vyčerpány, stejně tak jako zásoby jídla. V dubnu téhož roku byl na pomoc Gibraltaru vyslány ozbrojené lodě plující z Menorky. Vyslal je tam generál Murray velící na Menorce, jako reakci na dopis, který přišel z Gibraltaru. Pomoc byla také vyslána z Velké Británie pod vedením vice admirála Jiřího Darbyho.

F.G.Stephens v jeho Historii Gibraltaru uvedl: „Španělé rozhořčení příjezdem druhé pomoci, pohřbili své naděje na vyhladovění anglických obránců a uchýlili se k alternativě tak strašné a kruté, i ve srovnání s nedávnou občanskou válkou v USA, že všichni kromě fanatiků odsoudili zvěrstvo jako je bombardování měst za účelem potrápit pevnosti jako zavrženíhodné. Na 170 kanónů a 80 minometů, rozložených před Gibraltarem, začalo bombardovat město asi v jedenáct hodin dne 12. dubna a v bombardování nepřestali po šest následujících týdnů. Bylo vystřeleno 56 tisíc nábojů a 20 tisíc dělostřeleckých granátů...sedmdesát mužů gibraltarské posádky bylo zabito.“⁴⁸

Cílem bombardování bylo vytvořit ve městě chaos a paniku. Mnoho žen a dětí využilo možnost nalodění se na flotilu a pod ochranou Darbyho se chtělo dostat do Anglie. I tak, samotná podstata skály způsobila, že nebylo vůbec jednoduché udělit

⁴⁷ BRADFORD,Ernie: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9, str. 95.

⁴⁸ „Exasperated at the arrival of the second relief, the Spaniards, defeated in their hopes of famishing the English defenders, had recourse to this alternative, a dreadful and cruel one – so cruel that, even in the recent Civil War in the United States, all but fanatics denounced the atrocity of bombarding cities in order to annoy forts which could not be reduce by any such savage measures. One hundred and seventy cannon and eighty mortars, widely distributed before Gibraltar, began to bombard the place about eleven o'clock on the 12th April and continued at the work for six weeks following, expending fifty-six thousand shot and twenty thousand shells... Seventy men of the garrison were killed.“ Ib., str. 101-102.

Gibraltaru zásadní zničující ránu. Jiné člověkem vytvořené pevnosti by pod takovým tlakem padly, Gibraltar se mezi ně však neřadil. Byl stálý, pevný a prakticky nezničitelný.

Během dubnového bombardování město jako takové utrpělo vážné škody, nicméně každé odpoledne měli Britové pár hodin čas na rekuperaci, protože Španělé se tzv. nemohli okrást o jejich poobědový zvyk zvaný siesta.

Během května to nevypadalo, že by bombardování mělo skončit. Obléhání města nemělo žádný typický charakter, co se četnosti bombardování týče, nicméně průměrná palba se ustálila zhruba na 1500 výstřelech na město za 24 hodin. Město nebylo zcela zničeno, ale hodně obyvatel zůstalo bez střechy nad hlavou. S koncem léta a zkracujícími se hodinami španělské siesty, začali Španělé vyvíjet větší aktivitu ve svých liniích. Soustředili se hlavně na gibraltarské pevnosti: Filipovu pevnost a pevnost Barbara, mezi nimiž se táhla zeď s několika malými bateriemi. Obléhání stále pokračovalo. Podzim se nachýlil. Toto období bylo bez pochyby výhodou pro Brity, neboť déšť a sychravo nemají Španělé rádi.

V noci 26. listopadu vydal guvernér na Gibraltar nové příkazy směřující posádce, tzv. „Večerní pokyny“⁴⁹, upravující její strukturu a rozmístění. Začalo další bombardování, nicméně tentokrát bylo nepříznivé pro Španělsko. Britové se dokázali ubránit a naopak způsobili vážné škody soupeřově flotile. Jakmile vše ustalo, guvernér Elliot radostně prohlásil: „Podívejte se okolo, moji chlapci, hleďte, jak krásně vypadá skála ve světle takového velkolepého ohně.“⁵⁰

Nakonec byla španělská flotila stažena. Britská posádka dokázala úspěšně uhájit svou pevnost. Doposud to bylo jedno z nejtěžších obléhání, jaké kdy Gibraltar zažil.

3.3.4. Velké napadení

Británie ztrácela svá území v severní Americe, a proto pro ni bylo nesmírně důležité udržet si alespoň svou kolonii v Evropě, což se jí zatím úspěšně dařilo. V průběhu obléhání došlo k velkým ztrátám na obou stranách. Anglie stále posílala na Gibraltar nové posily a zásoby. Brzy v září bylo Britům nadmíru jasné, že přijde další španělský

⁴⁹ „Evening Garrison-Orders“, BRADFORD, Ernle: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9, str. 109-110.

⁵⁰ „Look around, my boys, and view how beautifully the rock appears by the light of this glorious fire.“ lb., str. 111.

úder. Obrovská španělská flotila připlula ke břehům Gibraltaru. Byla připravena k útoku v přístavu Algeciras. Obléhání města začalo 13. srpna 1782. Během následujících čtyřadvaceti hodin padlo na 24 tisíc výstřelů mezi útočícími Španěly a bráncími se Brity.⁵¹

3.3.5. Britská posádka – pevná jako Skála

Neúspěch posledního bombardování Skály, ještě rozhodně neznamenal konec obléhání. Po zbytek měsíce srpna bylo vypáleno přibližně 1-2 tisíce ran na pevnost. Skála byla opět po několik dalších měsíců ve stavu blokády a bombardování. Velké napadení se dalo opět považovat za neúspěch Španělů. Nový britský předseda vlády Lord Shelburne toužil po uzavření míru se Španělskem a Francií, ovšem Španělé neustále trvali na tom, že bude Gibraltar navrácen zpět do jejich vlastnictví. Veškeré spory mezi válčícími stranami vznikly hlavně kvůli otázce Gibraltaru a navíc Španělsko mělo dohodu s Francií, že budou společně bojovat, dokud nezískají Skálu od Velké Británie nazpět. Byl to hlavně španělský lid, co se nechtěl vzdát myšlenky ztráty, byť jen malého, ale svého kousku území. Byl o to víc rozhodnut po dosavadních neúspěších znovu bojovat. Přestřelka skončila večer dne druhého února dalšího roku. Obléhání bylo u konce. Blokáda ustala a Gibraltar byl pár dní po ukončení obléhání deklarován jako znovu otevřený.

Velké obléhání trvalo tři roky sedm měsíců a dvanáct dní. Bylo to nejdelší nepřetržité obléhání v historii evropské britské kolonie s největším počtem vystřelených ran a dělostřeleckých granátů než kdy předtím. „Britská posádka ztratila během španělského obléhání 333 mužů, na 138 jich zůstalo zmrzačených a 536 mrtvých kvůli nemocem sužujícím Gibraltar v době obléhání.“⁵² Skála zůstala nadále nedobytná.

3.3.6. Gibraltar jako základna pro námořnictvo

V době míru bylo nevyhnutelně nutné rozpustit početné vojsko a zredukovat posádku působící na Gibraltaru na předválečný stav. Ve stejné době začali Britové dávat do pořádku jak pevnost, tak celé město zničené obléháním. Britská pozice na západě Středozemního moře nebyla ještě nikdy tak silná. Gibraltar už nebyl považován pouze

⁵¹ BRADFORD, Ernle: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9, str. 121.

⁵² „The garrison losses during these long years were 333 killed, 138 do gravely disabled as to be discharged, 536 dead of sickness (exclusive of those who died of scurvy)...“ *Ib.*, str. 134.

jako klíč do Španělska, ale také jako klíč do Středozezemí a na východ. Gibraltar hrál velkou roli při bitvě u Trafalgaru, kde se střetla vojska Velké Británie, pod vedením admirála Nelsona, proti spojencům Španělska a Francie, kterým velel admirál Villeneuve. Britská flotila měla na Gibraltarě svou základnu, kam si jezdila opravit lodě a nabrat zásoby. Díky této výhodě byla španělsko-francouzská armáda poražena a Británie potvrdila svou pozici námořní velmoci.

Důležitou událostí v 19. století a také událostí, která měla jistý dopad na Gibraltar, bylo otevření Suezského kanálu roku 1869.⁵³ Jakmile byla otevřena cesta do Indie a dále na Východ, oblasti ve Středozemním moři nabyly důležitosti. To se rychle odrazilo ve dvou hlavních středozezemních državách Velké Británie, a to Malty a Gibraltarě, přes které lodě plující směrem k Suezskému kanálu pluly. Nicméně, jak století plynulo, britsko-španělské vztahy se začaly pomalu zlepšovat. Skála budila v očích Španělů respekt. Španělský esejista a romanopisec 19. století, Angel Ganivet, napsal: „Gibraltar je britskou vojenskou složkou do té doby, dokud je Španělsko slabé. Kdyby bylo Španělsko silné, stal by se zranitelným bodem a ztratil by *důvod žít*.“⁵⁴

Španělsko začalo postupně akceptovat britskou okupaci Gibraltarě. Během I. světové války nebyl Gibraltar ničím jiným než vyhovujícím místem, které sloužilo pro opravy lodí britského královského námořnictva, doplňování paliva a ošetřování nemocných. O dalším vývoji gibraltarské otázky v současnosti nás informuje čtvrtá kapitola.

3.4. Důvody neústupnosti a věčných sporů Španělska a Velké Británie

Gibraltar. Malý bezvýznamný, britský, geografický celek nebo jedno z nejvíce strategických míst při vstupu do Středozemního moře? Přístav s dokem pro opravy obchodních lodí nebo kotviště válečných lodí? Re-export dováženého zboží v rámci důležitého, evropského, obchodního centra či jednoduše obyčejné překladiště? Každý necht' si udělá vlastní představu o důležitosti britské kolonie na pevnině evropského kontinentu. O významu Gibraltarě však svědčí jeden důležitý fakt, a tím je tři sta let táhnoucí se spor o toto území o rozloze necelých tří kilometrů čtverečních. Oba dva soupeřící státy mají svůj zájem na tom, aby území, byť tak malé, patřilo do rukou právě jim.

⁵³ BRADFORD, Ernle: *Gibraltar: The history of a fortress*. 1. Vyd., New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1972, ISBN 0-15-135550-9, str. 156.

⁵⁴ „Gibraltar is a force for England so long as Spain is weak, but if Spain were strong it would become a vulnerable point and would lose its *raison d'être*.“ *Ib.*, str. 158.

Velká Británie si dobyla toto území a zajistila si, že spadá do její moci od roku 1713 podpisem Utrechtského míru. Důvody pro jeho udržení můžou být různé. Za jeden z nejdůležitějších se však v minulých stoletích mohl Gibraltar považovat jako vojenská základna v době, kdy se Španělé neustále pokoušeli o znovudobytí svého ztraceného území. V dnešní době a nejen v dnešní době se však jedná o důležité strategické místo vhodné pro re-export, kterým denně propluje několik obchodních lodí a kde denně proběhne mnoho obchodních transakcí a. Jinak řečeno, z ekonomického hlediska má Velká Británie z Gibraltaru své zisky.

Španělsko se na druhé straně nechtělo smířit se ztrátou celistvosti svého území. Stejně tak jako Velká Británie mělo i Španělsko ekonomické důvody pro znovuzískání Gibraltaru do svých rukou, a to důvody stejné, o kterých je zmínka výše. Dále se Španělsku nelíbilo, že ztratilo svou pověst velmoci, kterou mělo od vyhnání Arabů z Pyrenejského poloostrova. Naopak Velká Británie potvrdila a posílila svou pověst o jedné z největších námořních velmocí.

4. Gibraltar ve 21. století, Gibraltar a Evropská unie

Ke zpracování poslední kapitoly věnující se Gibraltar ve 21. století se odkazují zejména na publikaci Vratislava Košťála s názvem *Gibraltar: Podivný spor o Herkulovy sloupy*.⁵⁵ A dále se také mimo jiné odkáží na webové zdroje španělského deníku *El país*.⁵⁶

4.1. Pohled Velké Británie na svou evropskou kolonii a vznik nové gibraltarské ústavy

Ať už byly či jsou vzájemné vztahy Velké Británie a Španělska jakékoliv, pořád to jsou právě Britové, kterým Gibraltar patří. Vlastní vláda Gibraltar rozhoduje o dění uvnitř, nicméně nemůže rozhodovat ve věcech obrany a zahraniční politiky. To spadá pod pravomoci Velké Británie. Gibraltar si díky vlastní iniciativě dokázal, prostřednictvím svých zástupců, v Londýně prosadit koncept nové gibraltarské Ústavy, který byl předložen gibraltarskému lidu 30. listopadu 2006. Obyvatelstvo novou Ústavu

⁵⁵ KOŠTÁL, Vratislav: *Gibraltar: Podivný spor o Herkulovy sloupy*. 1. Vyd., Brno Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009, ISBN 978-80-87029-73-2, 2009

⁵⁶ <http://www.elpais.com>.

schválilo a Ústava tak nabyla platnosti a účinnosti ke dni 14. prosince 2006.⁵⁷ Ústava se skládá celkem z devíti kapitol. První kapitola se věnuje ochraně základních lidských práv a svobod občanů Gibraltaru, druhá se zabývá guvernérem, následuje moc zákonodárná, výkonná, veřejné služby spojené se jmenování do funkcí, moc soudní, sedmá kapitola se věnuje otázce financí, osmá pevnině a poslední upravuje další doposud nezmíněné záležitosti.⁵⁸ Gibraltar přijetím Ústavy fakticky přiznal svou závislost na Velké Británii a znemožnil si tím postavení možného nezávislého státu.

4.2. Postavení Španělska v otázce integrace Gibraltaru

Španělsko se distancuje od narušení stávajících španělsko-gibraltarských vztahů, jelikož by více ztratilo, než-li získalo. Ztráta velmocenského postavení se promítla hlavně do zvýšení kontrolních opatření na hranici mezi jím samotným a Gibraltarem. Uzavření hranice však nemělo kladné ovace od obyvatel žijících na jihu, tedy v oblasti Andalusie. Velká část andalusických obyvatel založila své živobytí právě na ekonomické vazbě s Gibraltarem, buď jako zaměstnanci, kteří tam našli práci, nebo jako obchodníci, nacházející tam výhodný business, jelikož Gibraltar je dobrým odbytištěm španělských výrobků.

Důležitou roli v otázce integrace Gibraltaru sehrála také španělská Ústava z roku 1978. „Tato ústava ve svém článku 2 zakládá právo regionů a národností na autonomii, a to ovšem při zachování nezrušitelné jednoty a nedělitelnosti španělského národa.“⁵⁹ Gibraltar tedy není Španělskem považován za samostatný národ, stejně tak jako například problémoví Katalánci či Baskové, kteří se o své odtržení od Španělska snaží již mnoho let.

4.3. Vztah Gibraltaru ke Španělsku

Gibraltar ve vztahu ke Španělsku nechová žádné sympatie. Spíše ho bere jako zásadního nepřítele, který chce britskou kolonii připravit o svobodu a ekonomickou prosperitu. Gibraltárané proto odmítají uznat jakýkoliv obdiv, který se Španělsku dostává či který je s ním spojen. Gibraltar se od Španělska snaží odlišit všemožnými

⁵⁷ KOŠTÁL, Vratislav: *Gibraltar: Podivný spor o Herkulovy sloupy*. 1. Vyd., Brno Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009, ISBN 978-80-87029-73-2, str. 128.

⁵⁸ <https://www.gibraltar.gov.gi/images/stories/PDF/constitution/NewGibraltarConstitution.pdf>; [cit. 2014-03-21].

⁵⁹ KOŠTÁL, Vratislav: *Gibraltar: Podivný spor o Herkulovy sloupy*. 1. Vyd., Brno Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009, ISBN 978-80-87029-73-2, str. 135.

způsoby, aby mu dal najevo svůj postoj antihispánství. Lidé se vyhýbají pestrým barvám, co se oblečení týče, hospody jsou anglického stylu a světlo a pestrost zde nemá své místo.⁶⁰

4.4. Gibraltarské letiště jako důležitá součást britsko-španělských vztahů

Gibraltarské letiště je ve své podstatě letišťem vojenským, nikoli turistickým. Svými bezpečnostními podmínkami nesplňuje potřebné standardy civilního mezinárodního letiště, a proto je bráno jako letiště vojenské. Podle velitele britských ozbrojených sil nemůže být gibraltarskému letišti, právě ze zmíněných důvodů, udělena licence potřebná ke zcivilnění letiště. Svou rozlohou a velikostí dráhy je schopno pojmout přistání civilních letadel jako Boeing 737 a Airbus 320. Pokud se nepočítá prostor pro vojenská letadla, je toto letiště schopné zaparkovat tři Airbusey A-320 ve stejnou dobu jako další běžná letadla.⁶¹

4.4.1. Dohody o letišti

Gibraltarské letiště je důležité ve vzájemných britsko-španělských vztazích. Roku 2006 byly v Córdobě uzavřeny dohody trilaterálního charakteru mezi Španělskem, Velkou Británií a Gibraltarem. Jedním z hlavních předmětů, o kterých dohody pojednávaly, bylo vyřešit konflikt týkající se vojenského využívání gibraltarského letiště. Španělům se nelíbilo, že Britové využívají jejich vzdušný prostor svými vojenskými letadly. Dohoda byla prospěšná jak pro Španělsko, tak pro Gibraltar. Ujednala, že letiště budou moci využívat obě dvě strany. Gibraltar přislíbil vybudování terminálu v příhraniční oblasti s přístupem jak pro sebe tak pro Španělsko. To zase na oplátku umožnilo onu stavbu ze své strany, aniž by do toho nějak zasahovalo a zároveň poskytlo nutný vzdušný prostor. První let se uskutečnil 16. prosince 2006 mezi Madridem a Gibraltarem.⁶² Tato linka byla však o dva roky později zrušena a to z důvodu finanční nevýnosnosti. Díky dohodě o užívání letiště se vzájemné vztahy se Španělskem výrazně zlepšily.

⁶⁰ KOŠŤÁL, Vratislav: *Gibraltar: Podivný spor o Herkulovy sloupy*. 1. Vyd., Brno Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009, ISBN 978-80-87029-73-2, str. 144.

⁶¹ GONZÁLES García, Inmaculada, DEL VALLE GÁLVEZ, Alejandro (Eds.): *Gibraltar y el Foro tripartito de Diálogo*. Madrid : Dykinson, 2009, ISBN 978-84-9849-826-4, str. 263.

⁶² KOŠŤÁL, Vratislav: *Gibraltar: Podivný spor o Herkulovy sloupy*. 1. Vyd., Brno Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009, ISBN 978-80-87029-73-2, str. 147.

4.5. Rozepře ohledně britských vod obklopujících Skálu

Nekonečné a neutichající spory se vždy táhly mezi Velkou Británií a Španělskem. Za poslední dobu, je-li řeč o rozmezí mezi lety 2013/2014 se však největší debaty, spory a rozmišky týkají hlavně vod obklopujících Gibraltar. Velká Británie si nárokuje nezávislost v působení ve vodách ve vzdálenosti tři kilometry východně a jižně od Skály a ze západu poté polovinu zálivu Algeciras. S tím však Španělsko nesouhlasí. Nepřiznává Velké Británii více vod než těch, kterých je zapotřebí u přístavu města.⁶³

Španělsko mělo vyslanou svou hlídkovou válečnou loď ve vodách spadajících pod území Velké Británie. Ta se ovšem ihned začala bránit, a to podáním protestů proti tomuto španělskému jednání s odůvodněním, že Španělé nemají nárok mít své lodě na území, které mu nepatří. Královské námořnictvo Velké Británie se rozhodlo chránit své vody před jakýmkoliv nelegálním vniknutím plavidel, zejména potom španělských, aby potvrdilo svou suverenitu nad Gibraltarem.⁶⁴

4.5.1. Betonové bloky v Algeciraském zálivu

Kauza betonových bloků v Algeciraském zálivu rozhodně nepřidala na utužování dobrých vztahů mezi Španělskem a Velkou Británií. Gibraltarská vláda se rozhodla naházet do moře betonové bloky s účelem vytvoření půlkulometrového útesu a to konkrétně od západního konce dráhy až po severní část mola. Patron španělského spolku rybářství, Leoncio Fernández, v deníku El país uvedl: „Do vod bylo naházeno více než třicet obrovských betonových bloků.“⁶⁵ Pro Španěly to znamenalo velké omezení rybolovu ve vodách obklopujících Gibraltar.

4.6. Gibraltar a Evropská Unie

Po druhé světové válce chtěly evropské státy zabránit dalším podobným válečným konfliktům. Toho bylo dosaženo vznikem Evropského společenství uhlí a oceli. Schumanova deklarace ze dne 9. května 1950 zapříčinila vznik onoho společenství zvaného také ESUO. Mezi zakladatele se řadí Francie, Německo, Itálie, Belgie,

⁶³http://politica.elpais.com/politica/2014/02/19/actualidad/1392837878_805824.html, [cit. 2014-04-01].

⁶⁴ Ib. [cit. 2014-04-01].

⁶⁵ „Lanzaron más de 30 bloques de hormigón de gran tamaño.“
http://ccaa.elpais.com/ccaa/2013/07/24/andalucia/1374696095_921767.html, [cit. 2014-04-01].

Nizozemsko a Lucembursko.⁶⁶ Postupem času se do Evropského společenství začaly přidávat další evropské státy. Hlavním mezníkem pro Gibraltar se stal rok 1973, kdy se do společenství začlenilo Irsko, Dánsko a Velká Británie. Gibraltar, i přes svou polohu na Pyrenejském poloostrově, stále patřil a patří k držávám Velké Británie, a proto když vstoupila do Evropského společenství, Gibraltar vstoupil s ní. Španělsko se stalo členem o třináct let později, tedy v roce 1986. Od doby, kdy byly obě země začleněny do evropského integračního procesu začala do britsko-španělských sporů ohledně Gibraltaru zasahovat také Evropská unie.

Po vstupu do Evropského společenství si však Gibraltar vyžádal, aby byl vyňat z některých společných oblastí, jako je celní unie či zemědělská politika. Právě ze zemědělské politiky byl vyloučen z prostého důvodu, a to že zemědělství na Gibraltaru vlastně neexistuje. Díky své rozloze a geografickým podmínkám nemá možnost být zemědělsky produktivní a sám je závislý na dovozu potravin ze sousedního Španělska a Maroka. Hranice mezi Gibaltarem a Španělskem jsou střeženy strážníky a hlavně Španělé jsou v probíhajících kontrolách přísní, především z důvodu častého pašování. Nelegální dovozy krabiček cigaret jsou obrovské, činí až sto milionů krabiček ročně. Dalším problémem je pašování drog z Maroka, konkrétně se tedy jedná o hašiš a dále pak o kokain, v jehož konzumaci se Španělsko řadí na přední světová místa. Pokud se hovoří o Gibraltar jako o daňovém ráji, roční škoda způsobená nezaplacením španělských daní z příjmů dosahuje neuvěřitelných dvou miliard liber.⁶⁷

Evropská unie je založena na základních hodnotách dle článku dva hlavy první SEU, tedy Smlouvy o založení Evropské unie: „Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.“⁶⁸ Díky tomuto se konflikty již neřeší násilným aktem, ale předchází se jim posílenou spoluprací v ekonomické, sociální či jiné oblasti.

⁶⁶ http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/europe-day/schuman-declaration/index_cs.htm; [cit. 2014-03-21].

⁶⁷ KOŠTÁL, Vratislav: *Gibraltar: Podivný spor o Herkulovy sloupy*. 1. Vyd., Brno Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009, ISBN 978-80-87029-73-2, str. 159.

⁶⁸ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2012.326.01.0001.01.CES#C_2012326CS.01001301; [cit. 2014-03-26].

4.6.1. Zapojení Gibraltaru do projektů Evropské unie

Moderním trendem dnešního světa je tzv. globalizace, tedy jakýsi proces, kdy je svět propojován za účelem vytvoření jedné velké společnosti. Tento proces se týká i Evropské unie, která ho uznává a praktikuje. Zvyšující se význam euroregionů, jakožto příhraničních územních celků evropských států, nabývá na váze. Gibraltar se aktivně účastní evropských projektů a to hlavně díky vidině ekonomických výhod, které z toho vyplývají.

Jednou z hlavních priorit vzniku různých projektů je snížení nezaměstnanosti. Projektem dotovaným z fondu regionálního rozvoje Evropské unie je například program přeshraničních projektů nesoucí název Interreg 2000-2006.⁶⁹ V rámci tohoto programu byla podpořena spolupráce Gibraltaru se sousedním Marokem. Podobným problémem se zabýval jiný projekt o několik let dříve a to vztah Gibraltaru se Španělskem. Hlavními oblastmi byly turismus, námořní doprava a další. Programů Interreg bylo několik a Gibraltar si díky účasti v nich zajistil čerpání evropských prostředků ve výši čtyř milionů a sedmi set tisíc liber.⁷⁰ Získané finance byly využity k opravě pevnosti a města.

4.6.2. Politika Bruselu

Bruselská politika se ke Gibraltaru staví spíše neutrálně nebo lépe řečeno neaktivně, a to z toho důvodu, že je Skála neustále brána jako součást Velké Británie, která ho začlenila do volebního okruhu k jihozápadní Anglii pro volby do Evropského parlamentu.

Nečinnost Evropské unie v otázce Gibraltaru se ukázala například na evropském projektu liberalizace letového provozu, kdy Gibraltar podal žalobu na Španělsko s odvoláním se na Římské smlouvy, které bylo proti gibraltarskému zapojení do výše zmíněného projektu. Evropský soudní dvůr odmítl vyřešit tento problém z důvodu neobjektivnosti vůči britsko-španělské dohodě o letišti z roku 1987, která znemožňuje aplikaci směrnice o liberalizaci letového provozu podléhající území Evropského

⁶⁹ KOŠTÁL, Vratislav: *Gibraltar: Podivný spor o Herkulovy sloupy*. 1. Vyd., Brno Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009, ISBN 978-80-87029-73-2, str. 155.

⁷⁰ *Ib.*, str. 156-157.

společenství.⁷¹ Na stejném principu se odehrávaly i další spory mezi Španělskem, Gibraltarem a Velkou Británií v rámci Evropské unie.

Evropská komise odmítla roku 2004 přijmout nový daňový systém, který byl vytvořen pro Gibraltar. Zahrnoval tři druhy daní a to konkrétně daň za usazenou společnost, daň za zaměstnance a jejich příjmy a poslední byla daň z obchodně užívaných nemovitostí.⁷² Daňová sazba však neodpovídala té, která naplno běžela ve Velké Británii. Podle Evropské komise nemá Gibraltar právo mít vlastní daňový systém odlišný od britského, a proto byl tento návrh zamítnut. Gibraltarská vláda však rozhodnutí Evropské komise neakceptovala a apelovala k Evropskému soudnímu dvoru. Ten po prošetření situace dal za pravdu Gibraltaru.

V otázce evropského integračního procesu primárně participují státy jako takové a nikoliv regiony, Gibraltar tedy zůstává pouze nepatrnou součástí skládačky.

⁷¹ KOŠTÁL, Vratislav: *Gibraltar: Podivný spor o Herkulovy sloupy*. 1. Vyd., Brno Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2009, ISBN 978-80-87029-73-2, str. 160.

⁷² *Ib.*, str. 164.

Závěr

Za cíl bakalářské práce jsem si dala zjistit počátky britsko-španělských sporů o Gibraltar a to se povedlo. Spor o toto území byl započat válkou o španělské dědictví, kdy se dvě mocnosti, a to Velká Británie a Francie, začaly dohadovat o nástupnictví ve Španělsku. Francie podporovala bourbonského nástupce na rozdíl od Velké Británie, která na trůn chtěla dosadit habsburského arcivévodu. Vyvrcholení nastalo roku 1704, kdy se Velká Británie ve spojení s rakouskými Habsburky vylodila na území Gibraltar a dobyla ho. Roku 1713, podpisem Utrechtského míru, byl Gibraltar oficiálně v moci Velké Británie.

Postupným vývojem britského panství na Gibraltar se jeho stav od začátku 18. století zlepšoval. Populace rostla a nakonec se ustálila na počtu zhruba třicet tisíc obyvatel. Ekonomika se postupně rozvíjela, kde hlavní příčinou jejího rozvoje byl re-export zboží.

Španělsko se pokusilo několikrát o získání Gibraltar nazpět. Prvních třináct pokusů však nestojí ani za zmínku. To se však nedá povědět o pokusu, který nesl číslo čtrnáct. Díky tomuto obléhání, v letech 1779-1783, se dostali Španělé nejblíže k možné porážce Velké Británie. Nicméně všechny pokusy o znovudobytí Gibraltar se staly neúspěšnými. Gibraltar tedy patří již více než tři sta let Velké Británii.

V úvodu stanovená hypotéza o důvodu proč se Velká Británie nechtěla vzdát Gibraltar ve prospěch Španělska, se potvrdila a navíc se rozšířila o další argumenty. Mimo kontroly plaveb lodí do Středozemního moře a naopak z něj do Atlantického oceánu se mezi další důvody řadí výhoda možnosti opravy britských lodí ať už válečných, ale v dnešní době spíše obchodních v gibraltarských docích. Jako poslední důvod bych uvedla, že na Gibraltar proběhne denně mnoho obchodních transakcí v rámci re-exportu zboží, z čehož má Velká Británie stálý přísun peněz do státní pokladny.

Resumen

El conflicto sobre Gibraltar empezó con la Guerra de la Sucesión española. Dos potencias, Gran Bretaña y Francia empezaron a discutir sobre la sucesión en España después de la muerte del último rey de la casa de Habsburgo, Carlos II. Francia apoyaba como sucesor al miembro de la casa de Borbón, a diferencia de Gran Bretaña que quería nombrar como rey sucesor al de la casa de Habsburgo de Austria. La culminación del conflicto ocurrió el año 1704, cuando Gran Bretaña y sus aliados desembarcaron en Gibraltar y lo conquistaron. Gibraltar definitivamente permaneció en manos de Gran Bretaña el año 1713, cuando tras la firma del Tratado de Utrecht.

Desde principios del siglo XVIII hasta ahora la situación económica en Gibraltar ha ido mejorando. La población creció en estos siglos, habiéndose estabilizado en treinta mil habitantes. La economía también progresó. El mayor empeño para este progreso fue la re-exportación de la mercancía mencionada en el texto del trabajo.

España no se conformó con la pérdida de Gibraltar e intentó recuperar su posesión. Las primeras trece tentativas de recuperar el territorio de Gibraltar no tuvieron ninguna posibilidad. No puede decirse lo mismo sobre la tentativa número catorce, que sucedió entre los años 1779 y 1783. Los españoles estuvieron muy cerca de vencer a los británicos. A pesar del afán de los españoles, todos sus intentos de obtener Gibraltar fueron un fracaso. Gibraltar, por ello, pertenece a Gran Bretaña hace más de trescientos años.

La hipótesis mencionada en la introducción de este texto sobre la razón en la que Gran Bretaña no quería dejar Gibraltar a España era verdadera y que más se ha ampliado sobre más argumentos. Además de las navegaciones de las naves al Mar Mediterráneo y hacia atrás, entre las otras razones pertenecen las reparaciones de las naves británicas y en la actualidad de los barcos mercantes. Al final hay que decir que en Gibraltar pasan muchas transacciones comerciales dentro del marco de re-exportación de la mercancía y de esto saca provecho Gran Bretaña en la forma del dinero a caja fuerte estatal.

Zdroje

Tištěné zdroje:

BRADFORD, ERNLE: *Gibraltar: The history of a fortress*, New York, 1971, ISBN 0-15-135550-9

CONSTANTINE, STEPHEN: *Community and identity: the making of modern Gibraltar since 1704*, Manchester-New York, 2009, ISBN 978-0-7190-8054-8 paperback

GONZÁLES, GARCÍA, INMACULADA, DEL VALLE GÁLVEZ, ALEJANDRO (Eds.): *Gibraltar y el Foro tripartito de Diálogo*. Madrid, 2009, ISBN 978-84-9849-826-4

KOŠTÁL, VRATISLAV: *Gibraltar: Podivný spor o Herkulovy sloupy*, Brno, 2009, ISBN 978-80-87029-73-2

MORRIS, D.S., HAIGH, R.H.: *Britain, Spain and Gibraltar, 1945-1990: the eternal triangle*, New York-London, 1992, ISBN 0-203-19463-2

O'CALLAGHAN, JOSEPH F.: *The Gibraltar Crusade: Castile and the battle for the strait*, Philadelphia, 2011, pISBN 9780812243024

VINUESA, ARTURO: *Gibraltar desde dentro*, Madrid, 2011, ISBN-13: 978-8415014584

Internetové zdroje:

<http://www.parliament.gi>

<https://www.gibraltar.gov.gi/on-business>

<http://gibraltar.moorestephens.com/economylegalsystem.aspx>

<https://www.gibraltar.gov.gi/images/stories/PDF/constitution/NewGibraltarConstitution.pdf>

<http://www.menorca.cz/obsah/historie.html>

http://politica.elpais.com/politica/2014/02/19/actualidad/1392837878_805824.html

http://ccaa.elpais.com/ccaa/2013/07/24/andalucia/1374696095_921767.html

http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/europe-day/schuman-declaration/index_cs.htm

http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2012.326.01.0001.01.CES#C_2012326CS.01001301

<http://leccos.com/index.php/clanky/cordobsky-chalifat>